

Uvodnik

Drage bralke, dragi bralci,

kljub trenutnim nekoliko nenavadnim in včasih že težko dojemljivim razmeram je uredništvo Glasila Slovenskega arheološkega društva svoje delo nadaljevalo. Tako vam lahko predstavimo novo, 37. številko Arhea, za katero verjamemo, da vam bo omogočila vsaj kratek predah od prevlade informacij o (nad)vladi virusa in posledični spirali skorajda dnevno spreminjajočih se ukrepov, priporočil in omejitev.

Kot vedno, tudi 37. številko sestavlja širok nabor vsebin, od zgodovinskih in teoretskih pregledov do praktičnih izkušenj, od povsem arheoloških tematik do vpeljave različnih naravoslovnih in tehničnih metod pri obravnavanju arheološke dediščine. Letošnja številka je hkrati preplet del mladih raziskovalcev, ki nedvomno izkazujejo velik potencial, in tujih raziskovalcev, ki ponudijo vpogled v obravnavo domače in tuje arheološke dediščine izven slovenskih meja.

Črtomir Lorber v prispevku *Predhodniki Slovenskega arheološkega društva* predstavi razvoj strokovnih arheoloških združenj vse od začetkov renesančnih akademij in domoznanstva, prek razsvetljenskih salonov, avstrijskih regionalnih muzejskih društev in arheološkega društva Jugoslavije, do Slovenskega arheološkega društva. Avtor poleg kronološkega razvoja izpostavlja vlogo Arheološkega društva Jugoslavije ter pomen socialnih in političnih prelomov za oblikovanje arheoloških šol in slovenske arheologije.

V prispevku *Kratek pregled razvoja teoretskih pristopov v arheologiji grobišč pozne antike in zgodnjega srednjega veka* **Kaja Pavletič** predstavi teoretske pristope preučevanja grobov in grobišč pozne antike in zgodnjega srednjega veka v nemški, angloameriški in slovenski arheologiji od začetka 20. stoletja dalje. Z upoštevanjem širokega nabora literature vzpostavi temelje in izhodišča za nadaljnji razmislek o problematiki oziroma skorajšnji odsotnosti teme v slovenski arheologiji ter razširi možnosti interpretacije tovrstnega arheološkega zapisa.

Zgodovinskemu in teoretskemu pregledu sledi predstavitev nastanka in funkcije srednjeveških mot v prispevku **Matica Zupana** *Primer preučevanja srednjeveških mot v Sloveniji*. Avtor poda kratek pregled obravnave strukturnih elementov in metodologije preučevanja mot ter z uporabo lidarskih posnetkov, historičnih kart in GIS orodij rekonstruira in interpretira

pomen Starega gradu Črešnjevca pri nadzoru srednjeveške trgovske poti po dolini Ložnice in Bistrice.

Serijo prispevkov mladih slovenskih arheologov dopolnjujeta prispevka tujih avtorjev. **Claudio Cavazzuti** in **Alberta Arena** v prispevku *Bioarheologija in preučevanje družbene razslojenosti v bronasti dobi Italije* pokažeta na razslojenost in rivalstvo v bronastodobnih družbah Padske nižine in jugovzhodne Italije. S preučevanjem materialnih dokazov iz grobnih kontekstov ter z rezultati osteoloških, izotopskih in aDNA analiz avtorja predstavita nov pogled na družbene neenakosti ter njihove povezave s prehrano, mobilnostjo in družinskimi vezmi ter poudarita pomen sorodstva pri zagotavljanju stabilnosti in zavezništev družbene elite obravnavanega časa in prostora.

Adrienne C. Frie in **Kevin Garstki** nas s prispevkom *Vizualizacija starih izkopavanj: digitalna združitev Mecklenburške zbirke* popeljeta v digitalni svet arheologije. V prispevku predstavita, kako z uporabo digitalnih tehnik dokumentiranja nastaja prosto dostopna baza 3D-modelov in visokoločljivostnih fotografij najdb ter arhivske dokumentacije železnodobnih grobišč v Sloveniji in Avstriji, ki jih je pred prvo svetovno vojno izkopala vojvodinja Mecklenburška.

Intervju z dobitnikom nagrade Slovenskega arheološkega društva za življenjsko delo, umetnostnim zgodovinarjem in arheologom, profesorjem klasične arheologije, prodornim znanstvenim raziskovalcem, urednikom in nekdanjim predsednikom Slovenskega arheološkega društva ter ne nazadnje enim izmed pobudnikov vzpostavitve glasila Arheo, *izr. prof. dr. Bojanom Djuričem*, ki je s svojim delom bistveno pripomogel k razvoju in kvaliteti slovenske arheologije, je pripravila **Katharina Zanier**.

S *posvetilom Janje Železnikar* se poslavljamo od oktobra preminule *Mirine Cvikl Zupančič*, arheologinje in muzealke, prejemnice Valvasorjeve nagrade za življenjsko delo, ki je z vztrajnostjo, neomajnostjo in strokovnostjo močno vplivala na pojmovanje kulturne dediščine.

Številko zaključujeta **Komisija za nagrado in priznanja Slovenskega arheološkega društva** s predstavitevijo nagrajenk in nagrajencev za leto 2019 ter **Predrag Novaković** s *Poročilom o delu Slovenskega arheološkega društva v letu 2019*.

Že zgolj površen pregled vsebine kaže, da tudi letošnja številka glasila ponuja širok nabor tem. Tako lahko v vsakem prispevku najdemo posredne povezave z nenavadno in nelagodno situacijo, s katero se, tako ali drugače, soočamo od pomladi; pa naj gre za vplive in posledice družbeno-političnega dogajanja, pomen identitete, družinskih povezav in družbenega položaja, obstoj elit, nadzor nad komunikacijami in dejavnostmi strateškega pomena, zagotavljanje stabilnosti in zavezništev ali uporabo orodij, ki omogočajo prenos našega delovanja v virtualni svet. Tako kot obstajajo številna videnja in razumevanja preteklosti, tovrstno

mrežo povezav in njene vplive na oblikovanje prihodnosti, tudi arheološke, verjetno vsak izmed nas vidi nekoliko drugače. In kljub temu, da vedno bolj stremimo k objektivnim pristopom razumevanja preteklosti in sedanjosti, je osebne izkušnje in človeško subjektivnost nemogoče zanemariti. V teh časih je vredno poudariti pomen človeškega razuma, ki nas na eni strani osvobaja in dela samostojne, na drugi pa zavezuje k objektivnim, pravičnim dejanjem v prid skupnemu dobremu.

Tamara Leskovar
